

Форма № 4

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

(найменування центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки)

Національний університет «Запорізька політехніка»

(повне найменування закладу вищої освіти)

Кафедра Загальноправових та політичних наук

(найменування кафедри, яка відповідає за дисципліну)

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Етнополітологія

спеціальність 052 Політологія

(код і назва спеціальності)

освітня програма (спеціалізація) _____

(назва спеціалізації)

інститут, факультет Інститут управління та права, Юридичний факультет

(назва інституту, факультету)

мова навчання українська

Запоріжжя – 2019 рік

програма «Етнополітології» для студентів

(назва навчальної дисципліни)

спеціальності _____, програма

освітня

(спеціалізація) _____
(назва освітньої програми (спеціалізації))

«_____» _____, 20__ року - _____ с.

Розробники: Попович Я.М., доцент кафедри загальноправових та політичних наук,
к.філос.н.

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та
вчені звання)

програма затверджена на засіданні кафедри

Загальноправових та політичних наук

Протокол від «_____» _____ 20__ року № _____

Завідувач кафедри Загальноправових та політичних наук

(найменування кафедри)

«_____» _____ 20__ року _____
(_____)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Схвалено науково-методичною комісією _____ факультету

(найменування факультету)

Протокол від «_____» _____ 20__ року № _____

«_____» _____ 20__ року Голова _____
(_____)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Узгоджено групою забезпечення освітньої програми*

«_____» _____ 20__ року Керівник групи _____
(_____)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

*Якщо дисципліна викладається невідпусковою кафедрою

_____ 20__ рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Нормативна	
	Напрямок підготовки 052 «Політологія»		
Модулів – 1	Спеціальність:	Рік підготовки	
Змістових модулів – 3		4-й	4-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____		Семестр	
(назва)			
Загальна кількість годин – 90		7-й	7-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 7 семестр - 18 год. самостійної роботи студента – 7 семестр – 6 год.	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції	
		14 год.	4 год.
		Практичні	
		14 год.	2 год.
		Лабораторні	
		0 год.	0 год.
		Самостійна робота	
		60 год.	82 год.
		Індивідуальні завдання:	
		2 год.	
		Вид контролю:	
		Залік	залік

Мета та завдання навчальної дисципліни

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Етнополітологія» є вивчення тенденцій розвитку етнополітичної сфери людського буття; з'ясування закономірностей взаємовідносин етнонаціональних спільнот (етносів, націй, етнічних та національних груп) між собою та з державою; ознайомлення зі шляхами і методами національно-державного будівництва, засадами і принципами демократичної етнонаціональної політики.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Етнополітологія» є: формуванні в студентів глибоких об'єктивних знань про місце і роль етнонаціональних спільнот у політичному житті суспільства, підвищення етнополітичної культури та підготовці до активної участі у національно-державному будівництві і формуванні демократичного правового суспільства.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

Критичність та самокритичність. Думати науковими термінами, формулювати задачі, збирати дані, аналізувати їх та пропонувати рішення.

Працювати самостійно, приймати ініціативу та керувати часом. Здатність організовувати комплексні завдання протягом певного періоду часу та подавати результат вчасно.

Працювати з іншими. В мультидисциплінарному та мультинаціональному середовищі.

Набуття і розвиток здатності:

- володіння вітчизняною та світовою культурною спадщиною, культурою міжособистісних стосунків, дотримання принципів толерантності;
 - аналізувати та оцінювати досягнення національної та світової культури, орієнтуватися в культурному та духовному контексті сучасного суспільства, застосовувати методи самовиховання, орієнтовані на загальнолюдські цінності;
 - застосовувати засоби й технології міжкультурної взаємодії;
 - опановувати й реалізувати моделі толерантної поведінки та стратегії конструктивної діяльності в умовах культурного, мовного, релігійного розмаїття;
 - орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного суспільства;
 - використовувати інформаційно-комунікаційні технології та відповідні засоби для виконання особистісних, професійних і суспільно значущих завдань;
 - застосовувати знання, уміння та особистий досвід у предметно-перетворювальній діяльності;
- продуктивно співпрацювати з партнерами у групі та команді, виконувати різні ролі та функції у колективі.

II. Фахові:

Базові загальні знання. Володіти базовими загальними знаннями, а саме: історичні події сьогодення та знання світової хронології.

Застосування знань на практиці. Використовувати фонову інформацію та інформаційно-пошукові навички для формування послідовної дискусії історичної задачі.

Бути обізнаними та обговорювати **поточний стан** історичних досліджень.

Знати **зв'язок між** проблемами сьогодення та минулого.

Знати **загальні історичні основи** (діахронічний аспект) минулого.

Володіти **спеціальними знаннями з хронології** та історико-географічної інтерпретації колонізації, деколонізації, сучасності, постмодернізму та глобалізації.

Здатність знаходити та використовувати інформацію з різних джерел (електронних, письмових, архівних та усних) згідно з задачею, формуючи цю інформацію критично в обґрунтовану розповідь.

Здатність використовувати відповідну термінологію та способи вираження дисципліни в усній та письмовій формах рідною чи іноземною мовами.

Набуття і розвиток здатності:

- розглядати суспільні явища в розвитку та в конкретних історичних умовах певного часу;
- зіставляти історичні події, явища з періодами (епохами), орієнтуватися в науковій періодизації історії;
- використовувати періодизацію як спосіб пізнання історичного процесу.
- співвідносити розвиток історичних явищ і процесів з географічним положенням країн та природними умовами;
- користуючись картою, визначати причини та наслідки історичних подій, процесів, основні тенденції розвитку міжнародних відносин і місця в них України, пов'язані з геополітичними чинниками і факторами навколишнього середовища;

- характеризувати, спираючись на карту, історичний процес та його регіональні особливості.
- критично аналізувати й оцінювати історичні джерела, виявляти тенденційну інформацію та пояснювати її необ'єктивність;
- користуватись довідковою літературою, Інтернетом тощо для самостійного пошуку інформації;
- самостійно інтерпретувати зміст історичних джерел та відбиті в них історичні факти, явища, події;
- оцінювати, порівнювати, пояснювати факти і явища дійсності на основі інформації, отриманої з різних джерел знань;
- розрізняти інші погляди, визнавати та сприймати цю різноманітність;
- розповідати про історичні події та явища й описувати їх;
- брати участь у дискусії, аргументувати, посилаючись на джерело, власну позицію.
- складати різні типи планів, формулювати доречні питання до історичних текстів;
- готувати аналітичні доповіді, реферати, складати тези, розгорнутий та опорний конспекти й будувати відповідь на цій основі;
- надавати усну та письмову історичну характеристику подіям, явищам, видатним діячам;
- користуватися науковою термінологією; застосовувати поняття як інструмент пізнання нового;
- визначати роль людського фактора в історії, давати всебічну характеристику історичних особистостей, розкривати внутрішні мотиви їхніх дій, створювати політичні й історичні портрети;
- визначати причини, сутність, наслідки та значення історичних явищ і подій;
- проводити дослідження різного рівня складності;
- порівнювати, пояснювати, узагальнювати та критично оцінювати факти й діяльність осіб, спираючись на набуті знання, власну систему цінностей, з позиції загальнолюдських і національних цінностей;
- виявляти суперечності в позиціях, різні інтереси, потреби соціальних груп і окремих осіб та їх роль в історичному процесі, тенденції й напрями історичного розвитку;
- оцінювати різні версії й думки про минулі історичні події, визнаючи, що деякі джерела можуть бути необ'єктивними.

очікувані програмні результати навчання:

Ефективність самоосвіти, яка є одним із основних методів навчання студентів, визначається постійністю, послідовністю і наполегливістю в роботі з навчальним матеріалом, здійсненням самоконтролю, систематичністю занять, вмінням поєднувати практичні навички з теорією. Самостійна робота студентів денної форми навчання починається після вступної лекції, на якій викладач дає основні рекомендації щодо методики самостійного опанування курсом “Етнополітологія”. Конспектуючи рекомендовану літературу, студенти опрацьовують наукові праці, оволодівають понятійним апаратом тощо. Вибір форми конспектування — виклад тексту, розширений план чи цитатне конспектування — визначає сам студент.

Працюючи з довідковими виданнями та словниками, студенти повинні навчитися знаходити необхідні матеріали, порівнювати визначення, звертати увагу на авторство статті, на зміст наукової дискусії. Потрібно звертати увагу на рік видання енциклопедії, довідника, вміти виділяти тенденцію у визначенні того чи іншого поняття, описовість чи аналітичний характер визначення, повноту охоплення явища тощо. Слід мати на увазі, що використовуючи довідково-статистичні видання, бажано звертатися до найновіших.

Студентам варто звернути увагу на роботу з новими надходженнями до бібліотек, картотеками нових надходжень, з довідковою інформацією про нові видання у засобах масової інформації. Вивченню нового курсу сприятиме ознайомлення з матеріалами фахових журналів та Інтернет-сайтів. Найновіший науковий та інформаційний матеріал допомагає студентові у вивченні курсу з урахуванням результатів останніх досліджень.

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Вступ до етнополітології

Тема 1. Становлення і розвиток етнополітології

Становлення етнополітології як науки про взаємодію етнонаціональної та політичної сфер людського буття. В Україні ця наука і навчальна дисципліна перебуває в процесі розвитку. На Заході “етнічна політика” – це окрема наука, що вивчає теоретичні аспекти етнополітичних процесів, а “етнополітика” – займається практичними аспектами етнополітичного життя. Зародження “етнополітики” як науки, її мета та завдання. Засновники нової науки: шведський політолог Р.Челлен та німецький вчений М.Бем. Зарубіжні суспільствознавці про “етнополітологічну теорію”: як відгалуження політології; як окрема самостійна наука; як історія зародження і розвитку етнополітичної думки у європейських країнах; як роз’яснення значення етнополітичних термінів; як створення формальних моделей конкретного або уявного етнополітичного процесу. Етнонаціональні концепції (щодо визначення предмету, функцій, цілей, об’єкту етнополітології) М.Паренті, Дж.Ротшильда, П.Ван Ден Берга, К.Дойча, Г.Сетон-Уотсона, Е.Сміта, Л.Снайдера та ін. Марксистсько-ленінські погляди на етнонаціональні процеси та “національна політика КПРС”. Українські науковці, дослідники з проблематики етнополітології: В.Антонович, Ю.Бойко, В.Вернадський, В.Винниченко, М.Грушевський, П.Куліш, В.Липинський та ін. Думки О.Бочковського (праця “Вступ до націології. Курс лекцій”) щодо молоді на той час науки, визначення її цілей, завдань. Зародження “етнонаук” (етнології та націології) і “етнонапрямків”: етноісторія, етнофілософія, етноконфліктологія, етнопсихологія та ін.

Тема 2. Етнополітологія: актуальність, визначення та основні закономірності. Структура, функції та місце в системі суспільних наук.

Основні причини пасивного ставлення західних вчених до створення єдиної загальної науки, яка б об’єднала етнонауки і етнонапрямки. Перешкоди на шляху розвитку етнополітології в Україні: економічна криза, негативне ставлення багатьох впливових сил до даної науки, відсутність порозуміння між дослідниками етнополітичної сфери та ін. Актуальність, доцільність і необхідність розвитку етнополітології обумовлена загальними і специфічними факторами. Етнополітологія як наука про сутність, форми та закономірності етнополітичних процесів, про взаємовідносини етнонаціональних спільнот (етносів, націй та етнонаціональних груп між собою та з державою), їх місце і роль в політичному житті суспільства. Етнополітологія як сукупність, синтез трьох важливих дисциплін: етнології (теоретичного народознавства), націології (науки про життя націй) та політології (науки про політику). Формула утворення терміну “етнонаціополітологія”: етнологія + націологія + 20 етнонаук і етнонапрямків + політологія. “Етнологія” і “націологія” як науки, у часі, просторі і за кількістю об’єктів дослідження. Предмет етнополітології – аналіз етнополітичної царини людського буття. Об’єкти етнополітології: людина, нація, етнічність і держава, етніцизм і націоналізм та ін. Основні закономірності етнополітології: “закон нерівномірного розвитку етносів” Т.Наїрна, І.Уоллерстайна; “залізний закон етнічності” У.Самнера, Дж.Ротшильда; закономірності “ланцюгової реакції” та “циклічного характеру етнополітичного розвитку”. Понятійно-категоріальний апарат етнополітології: загальнонаукові і етнополітологічні категорії.

Змістовний модуль 2. Етнічні та національні форми існування людства

Тема 3. Етнос, етнонаціональна група, нація та національність.

Етнос як основна форма існування людства. Багатоманітність підходів щодо визначення етносу. М.Бердяєв про етнос як проблему історичну, а не соціальну. Теорія етносу Лева Гумільова (“Етноси та антиетноси”). Основні ознаки етносу. Різниця між поняттями “етнос” та “етнічність”. Різноманітність форм існування етносу: рід – плем’я – народ – нація. Розробка загальної теорії етносу. Етнос – це позачасова, позатериторіальна, позадержавна спільнота людей, об’єднаних спільним походженням, культурою, історією, традиціями та ін. М.Вебер про гіпотетичну і реальну етнічні групи. Визначення поняття “етнічна група” (Р.Шермергорн, Е.Кешмор, М.Йінгер). Етнічна і національна група: спільність і відмінність. Національна меншина (визначення, властивості, концепції) та домінуюча група. Меншина – це залежна, підлегла, субординована група. Домінуюча група – це спільнота в суспільстві, члени якої мають найбільшу владу.

Нація як вища форма існування людства. Різноманітність підходів щодо визначення “нації”. Теорії нації. Політична теорія нації (Г.Гроцій, К.Дойч, Е.Гааз, Е.Сміт): політична нація – це спільнота, об’єднана спільною мовою, символами, лояльністю до держави та її законів. Психологічна теорія нації (Е.Ренан, О.Бауер, Р.Емерсон, М.Коннор): нація – це велика група людей, об’єднаних спільною національною психологією, характером, солідарністю, національною волею та свідомістю. Культурологічна теорія нації (К.Реннер, Ф.Гертц, Г.Кон, Г.Сетон-Уотсон): нація як культурна сфера життя людей і їх розвитку. Історико-економічна теорія нації (К.Каутський, К.Маркс, Ф.Енгельс, В.Ленін, Й.Сталін): нація – це продукт суспільного розвитку, наймогутніший фактор суспільного прогресу. Етнічна теорія нації (П.Ван Ден Берг, Г.Нельссон, М.Новак, Е.Сміт): нація – це велике, модерне, цивілізоване співтовариство громадян, об’єднане навколо якогось одного етносу. Загальна теорія нації. Нація – велике, модерне, цивілізоване співтовариство громадян з власною територією, мовою, інтересами, назвою і волею бути єдиним цілим. Основні підходи до класифікації націй: догматичний і критичний. Типологізація націй. Бездержавні та державні нації. Багатодержавні нації. Політичні та етнічні нації. Титульні і недобудовані нації. Діаспора. Концепції національності. Конституція України про етнонаціональну структуру українського суспільства.

Тема 4. Багатоманітність і взаємовплив процесів суспільного розвитку

Теорія “стратифікації”. Етнічна парадигма. Національна парадигма. Класова і класократична парадигми. Діалектика взаємовідносин між етносами, націями і класами. Класифікація держав за Е.Річмондом, Г.Нельссоном, У.Коннором, П.Ван Ден Бергом. Національні держави. Багатонаціональні держави. Поліетнічні та моноетнічні держави. Етноси, нації і держави: їх взаємодія, характерні риси, відмінності. Етноси, нації і людство як взаємодоповнюючі поняття. Етнос – це природна форма існування людства, нація – це вища форма існування етносу, а держава – це напівштучне утворення з волі певного етносу. Поняття інтересів і цінностей. Національні, етнічні та державні цінності. Класові, етнічні та державні інтереси. Діалектика вселюдських цінностей та інтересів.

Змістовний модуль 3. Сучасні етнічні та етнополітичні процеси

Тема 5. Процес політизації етнічності. Процеси етнополітичної дезінтеграції та інтеграції.

Зародження і розвиток політизації етнічності. Головні та специфічні чинники політизації етнічності. Зміст і етапи розвитку даного феномену: набуття етнічною спільнотою політичної свідомості, її мобілізація на досягнення певних цілей та вихід на арену політичного життя. Характерні риси процесу політизації етнічності: має глобальний,

протидіючий та циклічний характер. Причини виникнення цього процесу: глобалізація, модернізація, скорочення природних ресурсів, вплив ЗМІ, урбанізація та ін. Роль держави та політичних еліт у розвитку політизації етнічності. Загальні та специфічні наслідки процесу політизації етнічності: формування етнонацій, їх перетворення на суб'єкти історії, зародження і розвиток етнонаціоналізму та етніцизму та ін.

Етнополітична дезінтеграція як процес роз'єднання і поділу існуючої етнополітичної спільноти. Основні закономірності дезінтеграційних та інтеграційних процесів. Причини дезінтеграції. Сучасні концепції етнополітичної інтеграції: комунікативна, функціональна, неофункціональна, уніфікаційна. Етнополітична інтеграція як процес об'єднання етнічних спільнот в єдине суспільство чи державу. Типи, цілі і завдання інтеграції. Основні передумови успішного розвитку інтеграційних процесів. Практичні аспекти етнополітичної інтеграції. Етапи і методи даного процесу. Передумови, причини і наслідки зростання інтеграційних тенденцій в Західній Європі. Перспективи інтеграції в Східній Європі. Складний і суперечливий характер розвитку політичної діяльності етнічних та національних меншин. Входження України до Європейського співтовариства: проблеми та перспективи.

Тема 6. Процеси національного будівництва та етнополітичної регіоналізації

Сучасні концепції зародження і розвитку націй: “зростання націй”, “розвиток націй”, “формування націй”, “національне будівництво”. Процес національного будівництва: сутність і характер. Націобудівництво в умовах політичної залежності та бездержавності. Проблеми національно-державного будівництва в Україні. Етапи і фази націобудівництва. Головні передумови національного будівництва, об'єктивні і суб'єктивні чинники. Роль національних еліт в даному процесі. Шляхи і методи націобудівництва. Принцип рівноправності етнічних спільнот та їх представників. Принцип компліментарності. Етнополітична регіоналізація: сутність і характер, причини піднесення. Небезпека перетворення етнорегіоналізму на сепаратизм. Засоби і методи вирішення етнорегіональних проблем. Децентралізація, автономізація та федералізація як основні шляхи вирішення етнорегіональних проблем. Принцип субсидіарності. Загальне і особливе в національно-державному будівництві та етнополітичній регіоналізації в Україні. Конституція України про шляхи і методи їх здійснення і впровадження.

Тема 7. Етнонаціональна політика в сучасній Україні

У даній темі перш за все необхідно визначити об'єкти та суб'єкти етнонаціональної політики держави. Структура етнонаціональної політики України: етнополітичні відносини, етнополітична свідомість, етнополітична організація як частина організаційних структур держави. Функції етнополітики в Україні: забезпечення специфічних потреб різних етнонаціональних груп у сфері мови, культури, традицій; стабілізація міжетнічних відносин та розв'язання конфліктів через діалог; формування культури міжнаціонального спілкування та ін. Основні завдання етнополітики: захист прав людини щодо етнічної ідентичності; надання права націям, народам на самовизначення і утворення незалежних держав; захист від дискримінації за національною ознакою та ін. Основні політико-правові акти та закони: Закон України “Про національні меншини”, Закон України “Про громадянство України” та ін. Основні пріоритети етнополітики України: відновлення прав депортованих осіб, розширення співробітництва з українськими діаспорами за кордоном, розвиток етнічної самобутності української нації, відновлення прав кримських татар, болгар, вірмен та ін. Етнополітичні проблеми в Україні: збереження етнополітичної стабільності і національної безпеки; співпраця з економічного і гуманітарного обміну з сусідніми державами; збереження територіальної цілісності держави; надання статусу “корінних народів”; міжконфесійні конфлікти та ін. Подальший розвиток і вдосконалення законодавства у сфері етнополітики. Утворення інституцій національно-культурної автономії національних меншин в Україні. Оновлення мовного законодавства та ін.

- Обґрунтувати суть і особливості етнонаціональної політики в Україні.

- Виявити основні проблеми етнополітики в нашій державі і назвати шляхи їх ефективного вирішення.
- Проаналізувати законодавство України щодо національних меншин.
- Охарактеризувати відповідні статті Конституції України щодо засад етнополітичної політики.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7
Змістовний модуль 1. Вступ до етнополітології.						
Тема 1. Становлення і розвиток етнополітології		2	2			
Тема 2. Етнополітологія: актуальність, визначення та основні закономірності. Структура, функції та місце в системі суспільних наук		2	2			
Змістовний модуль 2. Етнічні та національні форми існування людства						
Тема 3. Етнос, етнополітична група, нація та національність		2	4			
Тема 4. Багатоманітність і взаємовплив процесів суспільного розвитку		2	2			
Змістовний модуль 3. Сучасні етнічні та етнополітичні процеси						
Тема 5. Процес політизації етнічності.		2	2			
Тема 6. Процеси національного будівництва та етнополітичної регіоналізації		2	2			
Тема 7. Етнополітична політика в сучасній Україні		2	2			
Усього годин:		14	14			

5. Темі семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовний модуль 1. Вступ до етнополітології	
1.	Тема 1. Становлення і розвиток етнополітології	2
2.	Тема 2. Етнополітологія: актуальність, визначення та основні закономірності. Структура, функції та місце в системі суспільних наук	2
	Змістовний модуль 2. Етнічні та національні форми існування людства	
3.	Тема 3. Етнос, етнополітична група	2
4.	Тема 4. Нація та національність	2
5.	Тема 5. Багатоманітність і взаємовплив процесів суспільного розвитку	2
	Змістовний модуль 3. Сучасні етнічні та етнополітичні процеси	
6.	Тема 6. Процес політизації етнічності	2
7.	Тема 7. Процеси етнополітичної дезінтеграції та інтеграції	2
8.	Тема 8. Процеси національного будівництва та етнополітичної	2

	регіоналізації	
	Разом:	16

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовний модуль 1. Вступ до етнополітології	
1.	Тема 1. Становлення і розвиток етнополітології	2
2.	Тема 2. Етнополітологія: актуальність, визначення та основні закономірності. Структура, функції та місце в системі суспільних наук	2
	Змістовний модуль 2. Етнічні та національні форми існування людства	
3	Тема 3. Етнос, етнонаціональна група, нація та національність	2
4	Тема 4. Багатоманітність і взаємовплив процесів суспільного розвитку	2
	Змістовний модуль 3. Сучасні етнічні та етнополітичні процеси	
5.	Тема 5. Процес політизації етнічності. Процеси етнополітичної дезінтеграції та інтеграції	2
6.	Тема 6. Процеси національного будівництва та етнополітичної регіоналізації	2
7	Тема 7. Етнонаціональна політика в сучасній Україні	2
	Разом:	14

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовний модуль 1. Вступ до етнополітології	
1.	Тема 1. Становлення і розвиток етнополітології	2
2.	Тема 2. Етнополітологія: актуальність, визначення та основні закономірності. Структура, функції та місце в системі суспільних наук	2
	Змістовний модуль 2. Етнічні та національні форми існування людства	
3	Тема 3. Етнос, етнонаціональна група, нація та національність	2
4	Тема 4. Багатоманітність і взаємовплив процесів суспільного розвитку	2
	Змістовний модуль 3. Сучасні етнічні та етнополітичні процеси	
5.	Тема 5. Процес політизації етнічності. Процеси етнополітичної дезінтеграції та інтеграції	2
6.	Тема 6. Процеси національного будівництва та етнополітичної регіоналізації	2
7	Тема 7. Етнонаціональна політика в сучасній Україні	2
	Разом:	14

8. Методи навчання

Вивчення курсу „Етнополітологія” передбачає використання активних та інтерактивних методів навчання (різні види обговорення (дебати мозковий штурм, лекції з використанням інтерактивну, методи оцінювання і само оцінювання, планування

тощо). Крім того, вивчення курсу базується на використанні комунікативних методів, що охоплюють методи й процедури контакту студента з безпосереднім джерелом знань (викладачем). При цьому комунікативні методи поділяються на пасивні й активні: у перших провідна роль належить викладачеві (під час лекцій), в активних методах ініціатива належить студентові, який активно контактує з викладачем. Активні методи поділяються на групові (мозковий штурм, круглий стіл) та індивідуальні (інтерн'ювання, вільний діалог). Активно використовується текстологічні методи, що включають набуття знань з фахової літератури (монографії, підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій, науково-методичних статей тощо).

Основними формами проведення занять є: лекції, семінари, самостійні заняття.

Лекції складають основу теоретичної підготовки студентів. Вони повинні давати студентам фундаментальні знання з предмету, розкрити найбільш складні питання учбового матеріалу, сприяти розвитку мислення студентів, розумінню ними природи глобальних змін, що відбуваються сьогодні в світі та та носити проблемний характер. Рівень проблемності лекції має підвищуватися на кожному наступному курсі навчання.

Лекція повинна відповідати вимогам:

- розкривати певну логічну послідовність основних питань теми, без ускладнення її зайвими деталями;
- мати наукове обґрунтування положень джерел та документів, розкривати методичні складові предмету;
- давати обґрунтування переваг та недоліків соціально-економічного та політичного розвитку країн;
- висвітлювати досвід війн та повоєнного врегулювання світу;
- виховувати патріотизм, національну гордість, відданість інтересам своєї держави на тлі вивчення історії інших країн;
- лекція повинна бути ясною, чіткою. Під час лекції необхідно використовувати таблиці, схеми, діафільми; фрагменти учбових фільмів; застосовувати різні сучасні технічні засоби навчання.

Лекція з «Етнополітологія» повинна спонукати студентів до вивчення додаткової літератури, періодичних видань, створити умови для самостійного розкриття проблемних питань.

Лекція на 2 навчальні години розробляється в обсязі приблизно до 25 сторінок машинописного тексту. Вона, як правило, вміщує 5-6 учбових питань і складається з трьох основних частин: вступу, основної частини, висновків. У вступі висвітлюється актуальність (значення теми), її основна ідея, встановлюється зв'язок цієї лекції з попередніми заняттями, вказуються мета і план (основні питання) лекції. Вступ має бути стислим і повинен підготувати студентів до сприйняття суті питань. Обсяг вступу - не більше 2-х сторінок. Основну частину лекції складають навчальні питання, де пояснюються науковий зміст теми, вузлові питання, проводиться система доказів із застосуванням доцільних методичних прийомів. Учбові питання розглядаються в їх діалектичному розвитку, з аналізом та узагальненням умов і факторів, які впливають на їх зміст та зміну. Основна частина лекції подається з урахуванням вимог сучасних досягнень історичної науки та принципів особистісно-орієнтованого навчання. Кожне теоретичне положення повинно бути обґрунтоване та доведене, формування і визначення мають бути чіткими, насиченими глибоким змістом. Всі докази та пояснення спрямовані на досягнення поставленої мети, змісту та наукових висновків. Кожне учбове

питання закінчується стислими, ясними висновками, що логічно підводять до наступного питання. На закінчення робляться висновки, які виходять із загального змісту лекції, визначаються стислі завдання, які постають перед студентами, даються відповіді на питання, визначається завдання на підготовку до наступних занять.

Семінари проводяться з основних та найбільш складних тем або розділів навчальної програми.

Мета семінару - поглибити та закріпити теоретичні знання, отримані на лекціях, групових заняттях та в процесі самостійної роботи над навчальною і науковою літературою, а також прищеплювати студентам навички самостійного пошуку, удосконалення, узагальнення та викладу матеріалу в усній формі. На семінари необхідно виносити основні питання теми, які потребують обґрунтування та розуміння. Учбові питання семінару не повинні дублювати питання лекцій, а теоретично мають поглиблювати тему, спрямовуючи студентів на творчу роботу з рекомендованою літературою. Як правило, семінарське заняття береться не більше, ніж 4-6 важливих (проблемних) питань. Розраховуючи час, доцільно визначити на реферат до 15 хвилин, на виступи - до 10 хвилин. У завданні до семінару подається більша кількість питань, ніж планується розібрати на занятті. Воно повинно видаватися студентам не пізніше дня прочитання лекції (циклу лекцій). У завданні відображаються: тема семінару та час, який на нього відводиться; учбові питання, які виносяться на заняття; теми рефератів, список додаткової та основної літератури; завдання для самостійної роботи; методичні рекомендації для підготовки до занять.

Під час розробки завдань для семінару викладач повинен запобігати постановці таких питань, на які є готові відповіді у статутах і підручниках. Основу методики проведення семінару повинна складати творча дискусія за активною участю всієї навчальної групи, аналіз проблем та пошук шляхів їх вирішення. У вступі, протягом 5-7 хвилин, викладач дає тему та мету заняття, обґрунтовує актуальність, значення теми, доповідає про вимоги основних документів до питань, що вивчаються, оголошує порядок проведення семінару.

Розгляд питань може починатися з заслуховування реферату та його обговорення. Питання, які розглядаються на семінарі ставляться, як правило, перед усіма студентами. Показником методичної майстерності на семінарах є вміння викликати дискусію та керувати нею, досягати обґрунтування студентами відповіді, її зв'язку з розв'язуванням практичних завдань. Інтенсифікація заняття, творча, активна робота кожного студента забезпечується: уникненням шаблонності методики; постановкою додаткових питань, які дозволяють упевнитися в глибині засвоєння матеріалу, уточненням розуміння студентами зв'язку питань, що вивчаються, з практикою; підведенням підсумків виступів у формі, яка викликає діяльне зацікавлення й інтерес студентів і яка спонукає до участі в обговоренні.

Під час семінару повинні створюватися проблемні ситуації, які вирішуються зусиллями викладача та студентів при їх максимальній самостійності. Під час обговорення слід регламентувати виступи, доцільно пропонувати доповідачам обговорювати не тільки зміст питань, а й методичну майстерність, ораторське мистецтво товаришів. Не слід дозволяти читати доповідь по написаному. На кожне обговорене питання викладач повинен зробити ґрунтовний висновок, використовуючи, якщо

доцільно, дошку, звернути увагу на позитивне та помилки, прагнучи до розуміння питань всіма студентами.

Консультація є однією з форм керівництва роботою студентів і надання їм допомоги в самостійному вивченні навчального матеріалу.

Консультації проводяться регулярно під час самостійної роботи і носять переважно індивідуальний характер. У разі поглиблення і закріплення знань, вироблення в студентів навичок збору, аналізу та узагальнення інформаційного матеріалу, підготовки доповідей і повідомлень, придбання і вдосконалення навичок публічних виступів, ведення наукових дискусій, консультації здійснюються науковими працівниками та керівним складом кафедри.

Самостійні заняття є додатковим методом вивчення учбового матеріалу та служать для цілеспрямованої підготовки студентів до майбутньої практичної діяльності. Вони повинні бути спрямовані на вдосконалення знань студентів, розвивати в них здатність самостійно осмислювати вивчений матеріал, формувати навички аналізу, пошуку методів вирішення завдань, розвивати творче мислення, сприяти розвитку таких якостей, як організованість, старанність, наполегливість, цілеспрямованість.

Самостійні заняття проводяться під керівництвом викладача. Для проведення всіх видів занять з «Етнополітологія» розробляються лекції, плани семінарів, плани самостійних занять, плани проведення занять.

8. Методи контролю

Комплексна діагностика знань, умінь та навичок студентів з дисципліни «Етнополітологія» здійснюється на основі результатів проведення поточного, модульного (тематичного), кредитного і підсумкового оцінювання знань.

Об'єктом рейтингового оцінювання знань студентів є програмний матеріал з дисципліни, засвоєння якого перевіряється під час контролю.

Поточне оцінювання здійснюється у процесі проведення занять. Його основним завданням є встановлення й оцінювання рівнів розуміння і первинного засвоєння окремих елементів модулів, встановлення зв'язків між ними та засвоєним змістом попередніх занять, закріплення знань, умінь і навичок.

Формами поточного (кредитного) оцінювання є індивідуальне і фронтальне опитування студентів, робота на семінарських заняттях, виконання студентами різних видів письмових робіт.

Завданням *підсумкового контролю* є перевірка глибини засвоєння студентами програмного матеріалу дисципліни, логіки та взаємозв'язків між окремими її розділами, здатність використання набутих знань.

Студенту ставиться «зараховано» з вивчення дисципліни за умови, що за результатами семестрового оцінювання знань він отримав 60 і більше балів за кредит.

Якщо за результатами семестрового оцінювання знань студент отримав менше 60 балів за кредит, дисципліна йому не зараховується й розглядається як академічна заборгованість.

Критерії оцінювання:

а) при усних відповідях:

- цілісність, правильність і повнота розкриття питання;
- логіка викладення, культура мови;
- впевненість та аргументованість;
- уміння використовувати положення історичних карт, плакатів, схем;
- використання основної і додаткової літератури;

- аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки.
- б) при виконанні письмових завдань, контрольних робіт, опрацюванні питань для самостійної роботи:
 - повнота, правильність розкриття питання;
 - цілісність, систематичність, логічна послідовність, уміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, класифікувати, узагальнювати і формулювати висновки;
 - акуратність оформлення письмової роботи;
 - підготовка матеріалу за допомогою комп'ютерної техніки, технічних засобів.
- в) при виконанні завдань додаткової самостійної роботи:
 - сучасність, актуальність, вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, виявляти проблеми та розв'язувати їх, самостійність у виконанні робіт і оцінних суджень.
- г) активність:
 - активність під час проведення занять;
 - бажання поліпшити результати в навчанні;
 - своєчасність подання звітів, матеріалів, виконання поставлених завдань тощо.

8. Розподіл балів, які отримують студенти

Рівні навчальних досягнень студента

№ з/п	Рівні навчальних досягнень студента	Критерії оцінювання	Показники рейтингової оцінки в балах
1	Початковий	Студент володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно, має початкові уявлення про предмет, недостатньо тверді методичні навички, що потребує контролю з боку викладача під час проведення заняття.	11-59
2	Середній	Студент відтворює основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, виконує завдання за зразком. Має певні методичні навички, що не потребують контролю викладача під час проведення заняття.	60-69
3	Достатній	Студент володіє певним обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, робити висновки, виправляти допущені помилки, самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, має достатні методичні навички для якісного проведення заняття із загальнонавчальною підготовкою.	70-89

№ з/п	Рівні навчальних досягнень студента	Критерії оцінювання	Показники рейтингової оцінки в балах
4	Високий	Знання студента є глибокими, міцними, системними. Студент вміє аргументовано висловлює свої думки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі, має тверді методичні навички для якісного проведення заняття із загальновійськової підготовки.	90-100

Рейтингова оцінка студента формується шляхом сумування кількості балів, якими оцінюються сформованість знань, умінь і навичок під час засвоєння змісту елементів модуля.

Певна кількість балів може бути присвоєна студенту за такі навчальні досягнення:
Залік з курсу

8. Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ECTS	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54	2 (незадовільно)	Не зараховано
FX	35-49		

9. Методичне забезпечення дисципліни

1. Етнонаціональна політика в Україні в період незалежності: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів /Л.М. Хрящевська. – Миколаїв: Видавничий дім «Гельветика», 2016. – 208 с.

2. Методичні рекомендації щодо підготовки до лекційних та семінарських занять, виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань та самостійної роботи.

3. НМКД.

10. Рекомендована література

Базова

1. Антонюк О. Сучасна українська етнополітика: проблема історичних засад // Нова політика. – 2000. – №5. – С. 54-57.
2. Антонюк О. Етнополітика. Проблеми і пріоритети // Віче. – 2000. – №11.
3. Варзар І. Політична етнологія як наука. – К., 1995.
4. Грушевський М.С. Хто такі українці і чого вони хочуть? – К., 1991.

5. Картунов О.В. Етнополітологія: предмет, актуальність, функції та методологія // Політичний вісник. Ч.3. – К., 1993. – С. 109-116.
6. Картунов О., Маруховська О. Етнополітологія як наука і навчальна дисципліна // Політологічні читання. – 1994. – №3. – С. 107-108.
7. Майборода О. Етнонаціональна політика і перспективи етносоціального розвитку в Україні // Сучасність. – 1995. – №12. – С. 77-83.
8. Молчанов М. Етнополітичний фактор у розвитку цивілізації: історія і сучасність // Філософська і соціологічна думка. – 1991. – №5.
9. Ренан Э. Что такое нация? // Собр. сочинений – Т.6. – К., 1902.
10. Римаренко Ю. Етнонаціональна політика України // Освіта. – 1994. – №83-85; 1995. – №1.
11. Юрій М. Етногенез та менталітет українського народу. – К., 1997.
12. Євтух В. Етносоціологія: перспективи застосування // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2000. – №2. – С. 20-25.
13. Євтух В., Молчанов М., Суглобін С. Концепція етнополітичних досліджень в Україні. – К., 1992.
14. Картунов А.В. Этнонациональная политика в контексте нового политического мышления // Основы политологии. Курс лекций для высших учебных заведений. – К., 1991. – С. 182-214.
15. Картунов О. Етнополітологія: данина моді чи вимога часу? // Віче – 1994. - №1. – С. 128-137.
16. Картунов О. Етнополітологія // Етнополітичний розвиток України. – К., 1993. – С. 197-198.
17. Картунов О., Маруховская О. Общечеловеческая ценность нового этнополитического мышления // Тезисы Респ. научн.-метод. конф. «Формирование общечеловеческих ценностных ориентаций у студентов» – Одесса, 22-24 окт. 1992 г. – С. 209-211.
18. Курас І.Ф. Етнополітика: історія і сучасність. – К.: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України, 1999.
19. Політологія: Навчальний посібник / під ред. М.І.Сазонова. – Харків.: „Фоліо”, 1998.
20. Поппер К. Открытое общество и его враги. – Т.2. – М., 1992. – С. 453.
21. Сорос Дж. Советская система: к открытому обществу. – М., 1994. – С. 68-73.

Допоміжна

1. Армстронг Дж. Український націоналізм // Зустрічі. – 1991. – №2.
2. Геллнер Э. Нации и национализм. – М., 1991.
3. Донцов Д. Націоналізм. – Лондон, 1996.
4. Залізняка Л. Про українську націю та національну ідею // Дніпро. – 1997. – №5-6.
5. Іванишин В. Нація. Державність. Націоналізм. – Дрогобич, 1992.
6. Касьянов М. Теорія нації та націоналізму. – К.: Либідь, 1999. – 352 с.
7. Кафарський В. Нація і державність: культура, ідеологія, духовність. – Івано-Франківськ: Плай, 1999.
8. Колодій А. Нація як суб'єкт політики. – Львів: Кальварія, 1997.
9. Маначинський О. Централізація чи сепаратизм? // Політика і час. – 2002. – №6.
10. Націоналізм: Антологія / Упор. О.Проценко, В.Лісовий. – К.: Смолоскип, 2000. – 869 с.
11. Пашкова О. Національна ідея: теоретичний аналіз змісту поняття // Нова політика. – 2000. – №5.
12. Туренко В. Методологічні аспекти дослідження націоналізму // Нова політика. – 2002. – №2.
13. Феномен нації: основи життєдіяльності / За ред. Б.Попова. – К., 1998.
14. Антонюк О. Національні інтереси України в контексті геополітики сучасної Росії // Політика і час. – 2000. – №5/6.
15. Антонюк О. Українці в світі // Політика і час. – 1993. – №5. – С. 22-28.

16. Иорданский В. Этнос и нация // Мировая экономика и международные отношения. – М., 1992. – №3.
17. Картунов О. Національні та вселюдські цінності та інтереси // Етнонаціональний розвиток України. Терміни, визначення, персоналії. – К., 1993.
18. Картунов О. Нація і людство // Етнонаціональний розвиток України. Терміни, визначення, персоналії. – К., 1993.
19. Костомаров М. Про панславізм // Кирило-Мефодієвське товариство. – У 3-х т. – Т.1. – К., 1990. – 264с.
20. Котанджян Т. Этнополитология консенсуса – конфликта. – М., 1992.
21. Національна держава: національний і наднаціональний виміри // За ред. Ю.Романенка. – Київ – Донецьк, 1998.
22. Римаренко Ю., Шкляр Л., Римаренко С. Етнодержавознавство. Теоретико-методологічні засади. – К., 2001. – 264 с.
23. Якемчук Р. Міжнародний захист меншин // Політика і час. – 1997. – №9. Яцько А. Проблема національної безпеки у контексті сучасної взаємодійностей // Нова політика. – 2000. – №1.